

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ

ΑΪ ΣΥΜΙΟΥ

ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Και της ευρύτερης περιοχής
Της Ρούμελης

ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΚΑΘ. ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2006

Στο βασίλειο του κλαρίνου την Ρούμελη συναντούμε μια μικρή περιοχή στην οποία ακούγεται και ο ιδιόμορφος ήχος του ζουρνά . Συνοδεύει ξεχωριστά έθιμα και χορούς τους οποίους και θα παρουσιάσουμε σύντομα σε αυτήν την γνωριμία με την περιοχή του Μεσολογγίου και της Ρούμελης γενικότερα. Καταρχήν όταν μιλάμε για Ρούμελη, την συγκεκριμένη εποχή, εννοούμε την Αιτωλία την Ακαρνανία ,την Φωκίδα. Σε όλες αυτές τις περιοχές έχουμε σχεδόν τους ίδιους ήχους και τραγούδια εκτός από την περιοχή του Μεσολογγίου στην οποία και συναντάμε το πανηγύρι του Αη Συμιού με την συνοδεία των ζουρνάδων.

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Ζωντανεύει από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα έως και σήμερα στον χειμωνιάτικο Αη Συμιό την 2^η και 3^η ημέρα του Φεβρουάριου , καί κάθε Πεντηκοστή για τρεις ημέρες, από τις παρέες και τους «αλογαραίους» [τις έφιππες παρέες], οι οποίες μαζεύονται και γλεντάνε με τους χορούς και τα τραγούδια του Μεσολογγίου.

Πρόκειται για εθνικό - Θρησκευτικό πανηγύρι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις λαμπρότερες σελίδες της Ιερής Πόλης. Αυτές, της εξόδου της φρουράς Μεσολογγίου.

Πανηγύρια που φημίζονται για τη θρησκευτική ή την εμπορική σημασία τους, υπάρχουν σε πολλά μέρη της πατρίδας μας. **Όμως πανηγύρι με ένα πολύ σύνθετο ιστορικό, θρησκευτικό, κοινωνικό και συμβολικό μαζί χαρακτήρα, μονάχα στο Μεσολόγγι συνηθίζεται.**

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το πανηγύρι πήρε το όνομά του από το μεταβυζαντινό μοναστήρι του Αη-Συμιού, που χτίστηκε το 1740 σε μια λαγκαδιά του Ζυγού, κατάφυτη, οκτώ χιλιόμετρα ανατολικά του Μεσολογγίου. Στο Μοναστήρι του Αη-Συμιού ήπιαν το πρώτο νερό της λευτεριάς, κάτω απ' τα βαθύσκια πλατάνια, όσοι εξοδίτες επέζησαν απ' την μεγάλη σφαγή.

Όταν έφυγαν από τη ζωή και οι τελευταίοι που σώθηκαν από την έξοδο, οι νεότεροι σκέφτηκαν ότι άξιζε να τιμούν τους ηρωικούς αυτούς προγόνους τους με μεγαλύτερες και πιο επιβλητικές εκδηλώσεις, διατηρώντας, φυσικά, ως πυρήνα αυτών των εκδηλώσεων, το μνημόσυνο των εξοδιτών στον Αϊ-Συμιό.

Το ανοιξιάτικο πανηγύρι του Αη-Συμιού δεν είναι νέο αλλά συνηθιζόταν και στην Τουρκοκρατία. Με την ανοχή των Τούρκων, που είχαν επιτρέψει στους ραγιάδες την ελεύθερη τέλεση των πανηγυριών, οι Μεσολογγίτες συγκεντρώνονταν την Κυριακή της Πεντηκοστής στο μοναστήρι, εκκλησιάζονταν σε αυτό την Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος, έψεναν ύστερα σφαχτά και ακολούθουσαν γλέντια, χοροί και ξεφαντώματα.

Ο ξεσηκωμός είχε αναστείλει τη συνήθεια. Με την απελευθέρωση όμως, ξανάρθε στη ζωή με περισσότερη μάλιστα λαμπρότητα, γιατί ο χώρος του μοναστηριού είχε συνδεθεί στενά με την τοπική ιστορία. Εκεί, προσυμφωνημένο σημείο σύναξης των "Εξοδιτών", γράφτηκε ο επίλογος της Εξόδου, όταν τα λείψανα της φρουράς του Μεσολογγίου ανύποπτα έπεσαν επάνω στους εχθρούς, που τους περίμεναν. Σε φονικότατη συμπλοκή χύθηκε και άλλο αθώο αίμα, τα ξημερώματα της 11ης Απριλίου 1826. Για τούτο, λοιπόν, και η τόση εθνική επιδεκτικότητα του πανηγυριού, που συνεχίζεται και την Τρίτη της Αγίας Τριάδας με τη μετάβαση στο ομώνυμο μοναστήρι της Κλείσοβας.

Ως αρχή του πανηγυριού αναφέρεται το έτος 1836. Εκείνη τη χρονιά είχαν αποπερατωθεί και οι εργασίες ανοικοδόμησης του μοναστηριού, το οποίο είχε καταστραφεί το 1826 από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ και του Κιουταχί.

(*Πηγή Ιστορικών Στοιχείων: Το πανηγύρι του Αη Συμιού στην Αιτωλοακαρνανία/Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλ/νίας)

ΜΟΥΣΙΚΟΙ- ΟΡΓΑΝΑ **ΖΥΓΙΑ**

Αποτελείται από τρεις μουσικούς, μόνο γύφτους, οι οποίοι συνοδεύουν τους χορούς και τα τραγούδια στο πανηγύρι του Αη Συμιού αλλά και στα διάφορα γλέντια της περιοχής. Ο ένας παίζει το ζουρνά με το ίσο, ο δεύτερος το ζουρνά με την μελωδία και ο τρίτος το νταούλι.

Ο ζουρνάς ή καραμούζα ή πίπιζα, είναι όργανο με διπλό γλωσσίδι πράγμα στο οποίο οφείλει τον διαπεραστικό ήχο του. Στην ίδια οικογένεια ανήκει και ο αυλός. Το μήκος του αρχίζει από τους 22 πόντους όπως στην Αιτωλοακαρνανία και την Πελοπόννησο, έως και τους 60 πόντους στην Μακεδονία. Συνήθως οι μουσικοί πληρώνονται με ‘χαρτούρα’ δηλαδή με τα χρήματα που ρίχνουν αυτοί οι οποίοι χορεύουν.

ΠΑΡΕΕΣ

Ομάδες πανηγυριστών οι οποίες έχουν την δική τους ζυγιά και το δικό τους χώρο, για να γλεντούν στο πανηγύρι του Αη Συμιού.

Αρχηγός είναι ο καπετάνιος, κατά βάση ο παλαιότερος και αυτός καθορίζει ουσιαστικά και τον τρόπο συμπεριφοράς της παρέας παίρνει πάνω του όλες τις ευθύνες του γλεντιού και φροντίζει για το μάζεμα του ρεφενέ, την εξασφάλιση των οργανοπαιχτών, την προμήθεια της παρέας σε τρόφιμα και ποτά κατά το πανηγύρι και στο να βρίσκει αλλαξιές και στολές για τα μέλη της παρέας που δεν έχουν δικές τους. Στις παρέες συμμετέχουν μόνο άντρες που μπαίνουν στην παρέα με κοινή συναίνεση και την άδεια του καπετάνιου.

Ο Καπετάνιος είναι πρώτος μεταξύ ίσων αλλά κρατάει το αρματολιτικό και μπαίνει πάντα επικεφαλής της παρέας. Αυτός θα βάλει

τους χορευτές να χορέψουν καλώντας τους και προτείνοντας τους το μαντήλι. Αυτός παραγγέλνει τραγούδια στην ζυγιά.

Πρώτος αυτός θα ξεκινήσει και θα περάσει από το σπίτι κάθε αρματωμένου της παρέας, για να τον πάρει με την ζυγιά, τραγούδι και κεράσματα, συνεχίζοντας μέχρι να μαζευτούν όλα τα μέλη που απαρτίζουν την παρέα. Στη συνέχεια αφού προσκυνήσουν στην εκκλησία του άγιου Σπυρίδωνα θα γλεντήσουν το πρώτο βράδυ στο Μεσολόγγι. Την δεύτερη ημέρα πηγαίνουν χορεύοντας στον Αη Συμίο όπου μετά το άναμμα της λαμπάδας ακολουθεί ολονύκτιο γλέντι. Την τρίτη ημέρα επιστρέφουν χορεύοντας στο Μεσολόγγι όπου και ακολουθεί η κορύφωση του πανηγυριού.

ΠΑΡΕΕΣ ΕΦΙΠΠΩΝ -- ΚΑΒΑΛΑΡΑΙΟΙ

Ξεχωριστές παρέες οι οποίοι δεν φορούν αρματωσιές αλλά ελαφρύ ρουχισμό και μόνο φυσεκλίκια μερικοί ,και φυσικά ο καθένας έχει το άλογο του.

Στα άλλα ακολουθούν την συμπεριφορά των υπόλοιπων πανηγυριστών.

ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΓΑΘΗΣ -ΑΙΤΩΛΙΚΟ

Το πανηγύρι της αγίας αγαθής στο Αιτωλικό της 23 Αυγούστου κάθε έτους, μοιάζει σε πολλά σημεία με αυτό του Μεσολογγίου. Οι μουσικοί και η μουσική είναι ίδια, τα περισσότερα τραγούδια, ο ρυθμός του χορού, και ο θεσμός της παρέας και των καβαλαραίων καθώς και το τριήμερο γλέντι είναι κοινά στοιχεία των δύο πανηγυριών. Διάφορες θα συναρτήσουμε στην φορεσιά μιας και στο Αιτωλικό φορούν την φουστανέλα και το γλέκο με το σελάχι. Τα άρματα παραμένουν τα ίδια.

Θα συναρτήσουμε επίσης έναν χορό ο οποίος δεν χορεύεται στο Μεσολόγγι το Αιτωλικιώτικο χασαποσέρβικο, αλλά και την καρακάξα χορό τον οποίο αποδίδουν με ιδιαίτερο τρόπο οι χορευτές .

ΟΙ ΦΟΡΕΣΙΕΣ

♣ ΝΤΟΥΛΑΜΑΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Η τοπική ανδρική φορεσιά είναι ο ντουλαμάς ο οποίος ουσιαστικά αντικαθιστά την φέρμελη. Αποτελείται από το πουκάμισο από χασέ, τον επενδυτή ντουλαμά, το καλσόν, τις καλτσοδέτες με τα γαϊτάνια, και τα τσαρούχια, καθώς και το ελαφρύ μαύρο φέσι

Άρματα- Τσαπράζια

Η φορεσιά των Μεσολογγιτών ολοκληρώνεται με την αρματοσιά που αποτελείται από το κιουστέκι, την ασημοσουγιά, το φυσεκλίκι , το σελάχι , το ασημοκούμπουρο το χαρμπι ή μασακι και την καμα. Στο αριστερό πλευρό περασμένο το γιαταγάνι και πιο σπάνια η πάλα.

ΣΕΡΣΙΓΚΑ

Πρόκειται για την αστική γυναικεία φορεσιά του Μεσολογγίου. Δεν διασώζεται κανένα πρωτότυπο αλλά γνωρίζουμε για αυτήν από γκραβούρες του 17^{ου} αιώνα.

Το όνομα ΣΕΡΣΙΓΚΑ προέρχεται από το μαντήλι, μέρος του καλύμματος της κεφαλής.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι γυναίκες χόρευαν μόνο στις χαρές και τότε στο πανηγύρι .

ΟΙ ΧΟΡΟΙ

Οι χοροί οι οποίοι ζωντανεύουν το πανηγύρι και οι οποίοι χορεύονται όπως αναφέρθηκε **μόνο από τους άντρες** της παρέας, είναι...

1. ΠΑΤΙΝΑΔΑ

Πατινάδα ή μπαντονάδα ονομάζεται ο χορός με τον οποίο οι πανηγυριστές γλεντούν στην διάρκεια του μαζέματος της παρέας, καθώς και κατά την διάρκεια της πορείας τους από και προς το μοναστήρι του άγιου Συμεών.

Είναι ελεύθερος χορός σε ρυθμό 2/4 που στηρίζεται κατά βάση στις ικανότητες των χορευτών. Κάθε παρέα σχηματίζει τις δικές της φιγούρες και συναγωνίζεται με τις άλλες στην επιδεξιότητα και την χορευτική ικανότητα. Εκτός από την ελεύθερη μορφή του, χορεύεται και με διάφορες λαβές σε κύκλο.

2. ΡΑΣΤ

Ιδιόρρυθμος χορός του Μεσολογγίου. Ουσιαστικά είναι τσάμικο στον τόπο με ιδιαίτερο τρόπο απόδοσης από τους χορευτές και χαρακτηριστικά κοψίματα. Είναι ο χορός με τον οποίο οι χορευτές δείχνουν τις ικανότητες τους και τη παλικάριά τους, χορός επίδειξης και δεξιοτεχνίας.

Πρώτος χορεύει πάντα ο καπετάνιος, και ύστερα με δική του άδεια τα υπόλοιπα μέλη της παρέας.

3.ΧΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ

Ο συμβολικός χορός αυτός του Μεσολογγίου δίνει ιδιαίτερο χρώμα σε ολόκληρο το πανηγύρι .

Πρόκειται για δρώμενο που αναπαριστά την παρεξήγηση του χορευτή με τον καπετάνιο. Ο καπετάνιος πάνω στον καυγά σκοτώνει το παλικάρι , κάτι για το οποίο μετανιώνει αμέσως . Στη συνέχεια αφού του κλείσει τα μάτια και αφουγκραστεί την καρδιά του καταλαβαίνοντας τι έκανε, τοποθετεί το σώμα τελετουργικά κλείνοντας τα χέρια και τα ποδιά και παρακαλεί τον Αη Συμίο να κάνει το θαύμα του . Τον ραντίζει με αγιασμό το θαύμα γίνεται και ακολουθεί ξέφρενος χορός, και συνεχίζετε το γλέντι.

Ο χορός του πεθαμένου, συμβολίζει για τους πανηγυριστές την πτώση και ανάσταση του έθνους.

4. ΧΕΛΑΚΙ

Χορός του Μεσολογγίου όπου οι χορευτές κρατούνται από μακριά μαντήλια. Με τον ρυθμό του τραγουδιού «πώς το τρίβουν το πιπέρι» ο πρωτοχορευτής οδηγεί την παρέα να κυκλώσει ώστε να περάσουν όλοι πάνω από το χέρι του τελευταίου χορευτή ο οποίος είναι γονατιστός η σε θέση ημικαθίσματος ,έτσι ώστε ο προτελευταίος να περάσει το πόδι του πάνω από το χέρι του τελευταίου και να βρεθεί να κρατιέται με αυτόν κάτω από τα ποδιά του με το μαντήλι .

Αυτό επαναλαμβάνεται μέχρι να βρεθούν όλοι οι χορευτές σε αυτήν την θέση , στη συνέχεια και αφού πραγματοποιηθεί το δέσιμο της παρέας, ο μπροστάρης πραγματοποιεί ελιγμούς και τσαλίμια αναπαριστώντας την κίνηση του χελιού, το ξέπλεγμα γίνεται με την αλλαγή της μουσικής σε γρήγορο συρτό.

Ο χορός «χελάκι», αναπαριστά το δέσιμο και την ομόνοια της παρέας καθώς και την ικανότητα να ξεγελούν τον κατακτητή, με τους ελιγμούς τους.

5. ΑΪ ΣΥΜΙΩΤΙΚΟ ΣΥΡΤΟ

Χορός με ιδιόμορφο σταμάτημα και με διαφορετικούς τρόπους λαβής –μεσαία, από τους ώμους και κάτω- ανάλογα την διάθεση και τα τσαλίμια του πρωτοχορευτή.

6. ΧΑΣΑΠΙΑ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ

Ιδιόμορφη χασαπιά την οποία χορεύουν οι πανηγυριστές της Αγ.Αγαθής κατά την διάρκεια του πανηγυριού και όχι μόνο. Χαρακτηριστικό της οι έντονες κινήσεις και οι στροφές του κορμού.

7. ΚΑΡΑΚΑΞΑ

Συναντάται τόσο σαν συρτό, αλλά και σαν βαρύ τσάμικο στον τόπο, με την ίδια ονομασία και χορεύεται κυρίως στην περιοχή του Αιτωλικού.

8. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΚΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ – ΚΛΕΦΤΙΚΑ – ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ

Οι παρέες τραγουδούν κατά την διάρκεια του γλεντιού και κυρίως προς το πρωί , πολλά τραγούδια τα οποία το θέμα τους αφορά την Έξοδο και μεγάλους πολέμαρχους . Χαρακτηριστικά είναι τα:

«Ένα Σάββατο αποβραδής», «Η Θεονίτσα» και πολλά άλλα.

Χοροί με συνοδεία κλαρίνου - λαούτου και νταουλιού

⊕ ΣΥΡΤΟ-- ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟ

Ο κύριος χορός της περιοχής.

⊕ ΣΥΡΤΟΚΟΥΝΗΤΟ

Χορός με ιδιαίτερη, κίνηση όλου του κορμού και κυρίως των άνω άκρων. Στηρίζεται κύρια στην διάθεση των χορευτών οι οποίοι χορεύουν με ιδιαίτερη έκφραση. Χορός ιδιαίτερα αγαπητός στην περιοχή, και κύρια στην Ναυπακτία. Χορεύεται από άντρες και γυναίκες μεικτά με μεσαία λαβή.

⊕ ΣΥΡΤΟ-ΚΟΦΤΟ

Το γνωστό μας κοφτό μόνο που εδώ έχει προσαρμοστεί στην ιδιαιτερότητα της περιοχής και χορεύεται η γυρνώντας από συρτό η σαν τελείωμα των συρτών.

⊕ ΚΑΡΒΑΣΑΡΑΣ

Χαρακτηριστικό γρήγορο συρτό της Αιτωλοακαρνανίας, το οποίο αναφέρεται στην Αμφιλοχία. Χορεύεται από άντρες και γυναίκες με μεσαία λαβή, μεικτά. Χρονολογείται από τις αρχές του αιώνα και έχει εκτελεστεί από τον Μεσολογγίτη βιρτουόζο του κλαρίνου Χ.Μαργελη.

⊕ ΤΣΑΜΙΚΟ.

Ο χορός που αποτελεί και το κύριο άκουσμα ,αλλά και την κύρια χορευτική έκφραση της περιοχής, ανάλογα την διάθεση του χορευτή θα τον συναρτήσουμε με πολλές διαφορετικές εκτελέσεις –αργό- γρήγορο-ακόμη και για τα ίδια τραγούδια.

Φ ΤΣΑΜΙΚΟ ΣΤΟ ΤΟΠΟ

Ίσως ο πιο αγαπητός χορός στην Αιτωλοακαρνανία, χορεύεται από τον πρωτοχορευτή , και την υπόλοιπη παρέα η οποία τον 'κρατάει'. Συνήθως χορεύεται μόνο από άντρες αν και πολλές γυναίκες, κυρίως μεγάλες, το προτιμούν. Από τα πιο γνωστά τσάμικα στο τόπο είναι ο «Σελημπεης» , «Ιτιά στα χοντρά», «Άρτα», «Ο Ήλιος» και δεκάδες άλλα.

Φ ΣΤΑ ΤΡΙΑ

Αν και η καταγωγή στην ήπειρο πολλά τραγούδια χορεύονται σε αυτόν το ρυθμό με περιεχόμενο που αγγίζει πολλές πτυχές εκείνης της εποχής, στην περιοχή της δυτικής Ρούμελης πολλά για τον αγώνα της λευτεριάς.

Φ ΜΑΖΩΧΤΟ- ΚΛΕΙΣΤΟ

Ο γνωστός κλειστός με πολλές παραλλαγές από τον ζαβαλο ,έως και την 'κόρη με τα χρυσά κουμπιά. Χορεύεται κύρια στην ορεινή περιοχή της κεντρικής Ρούμελης .

Φ ΓΑΪΤΑΝΑΚΙ ΝΑΥΠΑΚΤΙΑΣ

.Κράμα απόλυτου και μαζωχτού , Χορεύεται στο Νεοχώρι Ναυπακτίας από άντρες και γυναίκες με κλειστή και ανοιχτή λαβή, και με το τραγούδι πέρα σε κείνο το βουνό , χωρίς μουσική συνοδεία.

Το πανηγύρι του Αη Συμιού, τελειώνει μεσάνυχτα της Τρίτης προς Τετάρτη. Από την επόμενη κιόλας ημέρα αρχίζουν οι ετοιμασίες για τον γιορτασμό της επόμενης χρονιάς.

«Πάλε καλές αντάμωσες»

*Πάλε καλές αντάμωσες , Πάλε ν' ' ανταμωθούμε,
Στον Αι Συμιο στον πλάτανο και στην κρύα βρυσούλα,
Ποχουν οι κλέφτες γιόρτασμα, έχουν και πανηγύρι,
Ποχουν αρνιά και φένουνε κριάρια σουβλισμένα,
Έχουν κι ένα γλυκό κρασί από το μοναστήρι...*

*Καραβασίλης Δημήτριος
Καθηγητής φυσικής αγωγής
Χοροδιδάσκαλος*

